

a külföldi élet veszedelmeiről, mégis a levegőben van annak a hite, hogy mindenütt jó, csak itthon rossz.

Mindezért szükséges az igazi honszeretet, az igazi honérvés kifejlesztése a különböző műveltségű osztályokban. Az igazi hazaszeretet és a hon megbecsülése csak ott fog gyökeret verni, ahol a hazaszeretetet nem politikai kortesbeszéd, nem a politikai morál csekély értékű frázisaiból merítik, hanem ott, ahol a honi rög igazi megismerése és megbecsülése vezet rá az embereket. A vidéki embereknek városokba való tódulását, a városiaknak a Nyugat felé vonulását, az étellel nehezen küzdőknek külföldre való vándorlását meg fogja akasztani az a tudat, hogy másutt sem könnyebb a létért való küzdelem, mint itthon, hogy másutt sem szabadabb az élet, mint saját hazájában, sőt nehezebb. A feladat nehézsége különben nem is abban rejlik, hogy megértessük mindenkivel azt, hogy mihelyt kiteszi a lábát hazájából, akkor hontalanná válik, és idegen népek keretén belül a hontalansághoz a jogtalanság is csatlakozik, a feladat nehézsége abban rejlik, hogy azt az előítéletet, amely itt a hazában a hazai föld és a hazai foglalkozási ágak iránt van, leküzdjük. [...]

Szükségünk van először arra, hogy a tudomány segítségével felkutassuk és összefoglalva ismertessük mindazokat a kincseket, amelyeket a magyar hon rejt magában. [...] Mert hogyan kívánhatjuk mi az idegen népektől, hogy ismerjenek bennünket, ismerjék földünket, ismerjék természeti és gazdasági egységünket, ha mi magunk nem ismerjük. Porból lettünk, hazai porból, s önnön magunkat becsüljük meg akkor, ha ezt a rögöt, amely életet és pihenőt ad, megbecsüljük.

Gondolatok a III. Országos Hon- és Népismeret Konferenciáról

(Pécs, 2016. november 18–20.)

Honismereti Szövetségünk immár hagyományosan céllal, harmadik alkalommal rendezte meg az *Országos Hon- és Népismeret Konferenciát* 2016. november 18–20-a között *A hon- és népismeret tanórán kívüli lehetőségei, módszerei* témakörben, *Tárgyi és szellemi értékek gyűjtése, feldolgozása, átadása* alcímmel. A Baranya Honismereti Egyesület vállalta a társszervező házigazdai feladatokat (szállás, étkezés megszervezése, program megtervezése, stb.) – Gál András elnök vezetésével. Segítségünkre volt az előkészítő, szervező, lebonyolító munkában a Pécsi Tudományegyetem Történettudományi Tanszéke prof. Dr. Majdán János és dr. Gözsy Zoltán közreműködésével.

Miután az egyetem akkreditáltatni szeretné a hon- és népismeret tanítását az egyetemen, célunk közös volt: elméleti és gyakorlati ismeretekkel segítsük azokat a főiskolai, egyetemi hallgatókat, akik – elsősorban történelem szakon – készülnek a tantárgy tanítására. A programot már az előző két konferencia szerves folytatásaként terveztük és állítottuk össze.

Az *első napon* a konferencia ünnepélyes megnyitóján dr. Páva Zsolt – Pécs Megyei Jogú Város polgármestere – megtiszteltetésnek nevezte, hogy helyet adhatnak a rendezvénynek, hangsúlyozva, hogy ahol élünk, annak a helynek van múltja, történelme, amelyet ismerni kell. Régmúlt történelmi esemény emlékeit idézték szeptember elején a szigetvári ostrom 450. évfordulója alkalmából, októberben pedig gazdag rendezvényekkel emlékeztek 1956 hatvanadik évfordulójára. Visszaidézte a pécsi harcokat, kihangsúlyozva, hogy az egész országban a legtovább itt tartottak a küzdelmek, sokáig kitartottak a „*meceki láthatatlanok*”. Az ő emlékükre kiadvány is készült, amelyet minden résztvevőnek ajándékba adott.

A Baranya Honismereti Egyesület nevében dr. Simor Ferenc örökös elnök köszöntötte a résztvevőket, visszatekintett a megyei egyesület múltjára – megidézve mindazokat, akik nagyon sokat tettek a honismeretért, így Timár Irmát, Gábori Imrénét. Kiemelte dr. Varga Károly személyét, aki a '60-as évektől megalapozója, elnöke volt a megyei honismereti mozgalomnak, nagyon sok kezdeményezést indítva el, többek között a szakkörvezetők képzését, aminek igen sok eredménye volt a megyében. Az elmúlt évtizedek gondjai mellett reménykedett, hogy a főiskolai, egyetemi oktatás újra hozhat sikereket a honismeret terén.

Debreczeni-Droppán Béla, a Honismereti Szövetség elnöke megnyitó gondolataiban utalt arra, hogy Baranya megye és Pécs városa már többször látta vendégül a szövetség rendezvényeit, országos honismereti akadémiák, ifjúsági akadémia szervezésében működtek közre. A most szervezett hon- és népismeret konferencia szervezésével célunk ismét olyan módszertani jellegű ismeretek átadása leendő pedagógusoknak, amelyeket magukkal vihetnek későbbi munkájukhoz.

Formabontó módon a továbbiakban *kerekasztal-beszélgetésre* került sor, amelyet prof. dr. Majdán János vezetett. A választott altéma kapcsán elmondta, hogy az első tudatos tárgyi gyűjtés a felvilágosodás korában indult a Nemzeti Múzeum szakmai irányításával. Segítette ezt a szabadságharc után született törvény, amely kimondta, hogy minden tárgy maradjon itthon. Az egyéni múzeumokat Hóman Bálint idején váltják fel a megyei múzeumok, amelyek létrehozásához anyagi támogatást is kaptak. A szélesebb körű tárgyi gyűjtés az 1970-es években indult meg a honismereti mozgalomban, állami támogatással, szervezett keretek között. Tájházak, faluházak, ipari műemlékek jöttek létre, de ezek még nem mindig jelentek meg az oktatásban. A hon- és népismeret tanítását az 1990 utáni oktatási törvény kezelte komplexen.

A beszélgetés meghívott vendégei – Gözsy Zoltán, Horváth Krisztina, Jancsula Dezső, Gálos László – valamilyen szinten és formában foglalkoznak hon- és népismerettel, de úgy érezték, ma identitásválság van, ezért fontos, hogy gyakorlatorientáltan ismerjék meg a gyerekek az élő hagyományt. Tanítása – ha a pedagógus értőn nyúl hozzá – a legalkalmasabb arra, hogy a gyerek szeressen iskolába járni.

Dr. Andrásfalvy Bertalan egyesületi tag (PTE, egyetemi tanár) hozzászólásában arra utalt, hogy a mai oktatásból hiányzik az a szemlélet, hogy valahol otthon legyünk. Utalt az 1950-es évek „kultúrversenyeire”, amelyek eredeti gyönyörű táncait, dalait mint egyetemi hallgatók falvanként összegyűjtötték. A honismeret oktatásának feladatát abban látja, hogy a gyerekeknek lehetővé kell tenni mindezek megőrzését úgy, hogy teremtés, közös játék, élmény legyen számukra. Mivel a hagyományátadó családi közösségek megszűntek, mindebben óriási az iskola feladata és felelőssége.

Dr. Pesti János (PTE, nyugalmazott egyetemi tanár) is hangsúlyozta, hogy a helyi értékek felmutatása nagyon fontos – ezért is javasolta olyan bibliográfia összeállítását, amely segítséget jelenthetne a pedagógusoknak.

A továbbiakban két előadó a lokális gyűjtemények serepét elemezte.

Pásztor Andrea főmuzeológus (Pécs, Janus Pannonius Múzeum) azt a munkát mutatta be vetítéssel egybekötve, amelyet Lukafán végzett, gyűjtve természeti, régészeti, vallási néprajzi tárgyakat. A falu polgármestere kérésére a gyűjtött anyagot faluház-projekt keretében tették újra láthatóvá.

Dr. Máté Gábor (PTE, egyetemi adjunktus) pedig módszertani példákon mutatta be két határ közeli horvát faluban végzett munkájukat. A nyolcvan lakosú Nagybodolya község önerőből hozta helyre a Magyar Házat, tárgyainak lajstromát pedig egyetemi hallgatókkal készítették el. Pélmónostoron mesterszakos hallgatókkal a tájház anyagát dolgozták fel. Kiemelte, hogy ez a munka azért jó a hallgatóknak, mert látják, hogyan működik egy falusi gyűjtemény, olyan feladatokat kapnak, amelyeket alkalmazni tudnak pedagógusként.

Este Forróné Virág Zsuzsa szöveg a drámapedagógia közösségépítő szerepéről, módszereiről, majd olyan játékokat mutatott be – részben építve az aktuális ünnepekre – a hallgatók aktív közreműködésével, amelyeket maguk is alkalmazhatnak pedagógus pályájuk során.

A *második nap délelőtti* előadásai az elmélet és gyakorlat egységében zajlottak meglévő tankönyvek, segédanyagok felhasználásával.

Dr. Böszéné Szatmári Nagy Anikó tankönyvíró (Veszprém) röviden vázolta a veszprémi, esztergomi és törökszentmiklósi honismereti tankönyvek létrejöttét, azonos koncepcióját – hangsúlyozva, hogy használatuknál nagyon fontos a játék, a gyakorlati bemutatás. A veszprémi könyv és munkafüzet anyagán illusztrálta, hogyan lehet használni a könyvet, amelynek minden fejezete a város adott történelmi korának felvázolásával kezdődik, majd bemutatja a kulturális eseményeket, neves személyiségeket. A szövegekhez mindenhol „tudáspróba”, vagyis kérdések, feladatok sora kapcsolódik. Ezek a kiadványok sok segítséget adnak a pedagógusoknak – interaktív kiadványként használhatók. Végül minden résztvevőnek ajándékba adott egy példányt az Esztergom és térségéről készült tankönyvből.

Pohl Brigitta tanár (Veszprém) arról szólt, hogyan hasznosítható a Böszéné Szatmári-Nagy Anikó által bemutatott tankönyv a gyakorlatban például a városi, megyei történelmi vetélkedők és döntők előkészítéséhez, lebonyolításához. Tapasztalata szerint a vetélkedőkön legaktívabbak az általános iskolások és tanáraik. A tankönyv *A tudomány és kultúra bölcsője* c. fejezete alapján szemléltetett két feladatot és társasjátékot, amelyeket a résztvevőkkel meg is oldottak.

Dr. Baksa Brigitta főiskolai tanár a hagyományok beépítéséről szolt a különböző nevelési szinteken. Ahol van hon- és népismeret-tanítás, a fogalmakat egyszerűbb tisztázni – háttérutadást ad. Utalt a 2011. évi törvényre, amelynek értelmében ötödik osztályban kötelezően választható tantárgy, de személyi feltételei nem mindenhol biztosítottak. Hangsúlyozta, hogy az élményszerűség, a játék alapvetően fontos – a szemléltetésnél mindig a szülőföldből kell kiindulni. Előadásában saját iskolája helytörténeti foglalkozásait mutatta be, amelyeken kiemelten fontosnak tartotta az ünnepekörökhöz kapcsolódó iskolai hagyományokat, az intézmények közötti kapcsolatok kialakítását, megerősítését.

Faragó Anna Angelika főiskolai hallgató (Vác) korreferátummal jelentkezett saját kutatási eredményei bemutatására, amelyben a tanultakat és személyes élményeit összegezte azzal a céllal, hogy a hon- és népismeret elnyerje méltó helyét az oktatásban. Megállapította, hogy kevés a tantárgyra szánt idő, a gyerekek nem tudják mélyebben megismerni a tanultakat. Másrészt a felsőfokú intézményekben vagy egyáltalán nem, vagy nagyon kevésbé kapnak a tárgy tanítására képzést. A gyakorlatban lehetséges megoldás a helyi tanterv, a hagyományörző csoport és a média, amely részben rombol, részben azonban élte a hagyományt, mint pl. a *Fölszállott a páva*.

Horváth Krisztina tanár (PTE Gyakorló Iskola) arról a projekt-napról számolt be, amelyet hallgatóknak szerveztek Orfűn azzal a céllal, hogy a szakmai ismeretek gyakorlati lehetőségeivel is találkozzanak. A kulturális akadályverseny munkamódszerét alkalmazták korosztályonként más-más feladatokkal, amelyeket a hallgatóknak kellett megoldaniuk (5. osztályban házi feladatok, 6. osztályban a középkori Pécs, 7. osztályban az iparosodó Pécs, 8. osztályban a XX. századi „málenkij robot” volt a téma). Fontos, hogy a feladat a diákok kompetenciájára épüljön – vagyis gyakorlati feladatokat kapjanak. Bemutatta az iparosodó Pécshez kapcsolódó feladatokat.

Délután előadás és gyakorlati munka keretében a tanulmányi kirándulás előkészítésének, lebonyolításának módszereivel ismertette meg a hallgatókat Gál András a Szigetvárra szervezett *tanulmányút* keretében (az előadás az egyórás utazás ideje alatt az autóbuszban hangzott el, kiegészítve Majdán János történelmi ismertetőjével). A szigetvári várban a Szigetvári Várbarát kör vezetői fogadták és kalauzolták a résztvevőket, majd következett a „várpróba”. A korabeli fegyverek és viseletek bemutatását követően a hallgatók „játszhatták” végig mindazt, ami gyerekekkel elvégeztethető. A vármúzeum megtekintését követte a baráti kör tagjainak szakmai vezetésével a város helytörténeti emlékeinek megtekintése, majd a vacsora.

Debreczeni-Droppán Béla itt értékelte a megvalósult programot – kiemelve annak a hallgatók által is megfogalmazott fontosságát, a szerzett tapasztalatok, ismeretek hasznosíthatóságát. Kihangsúlyozta, hogy a három év tapasztalatai alapján a konferencia szervezése nagyon fontos – amely véleményben mind a résztvevők és előadók, mind a jelen lévő mintegy harmincöt főiskolai, egyetemi hallgató osztozott. A hon- és népismeret tantárgy oktatására, a tárgy tanítására készülő leendő pedagógusok felkészítésére sokkal nagyobb gondot kellene fordítani. Ebben próbált a Honismereti Szövetség – támogató partnereivel – segítséget nyújtani a maga sajátos eszközeivel. Megköszönte valamennyi szervezetnek, intézménynek a konferencia megrendezéséhez nyújtott erkölcsi, szakmai és anyagi támogatást, így a Nemzeti Kulturális Alap Ismeretterjesztés és Környezetkultúra Kollégiuma jelentős anyagi segítségét, amely nélkül a rendezvény nem jöhetett volna létre. Köszönetet mondott a Pécsi Tudományegyetem rektorának és a Bölcsészettudományi Kar tanárainak szakmai és szervező munkájukért, Pécs város polgármesterének köszöntőjéért az és ajándékba adott könyvekért, a Szigetvári Várbarát Körnek és Szigetvár Önkormányzatának a megszervezett bemutatóért, a városnézésért. Külön köszönetet mondott a Baranya Honismereti Egyesület elnökének és közreműködő, segítő tagjainak a rövid idő ellenére nagyon jól előkészített rendezvény közös megrendezéséért, majd *okleveleket* adott át a szövetség nevében a részt vevő hallgatóknak.

A szállást is igénybe vevők létszáma 37 fő volt, az összlétszám megközelítette a 70 főt – közöttük a Pécsi Tudományegyetem nyolc hallgatójával. A résztvevő diákok főiskolákról, egyetemekről érkeztek, megoszlásuk szándékainknak megfelelően óvónőképzőstől pedagógusjelölt egyetemi hallgatóig terjedt.

A *harmadik napon* a tanórán kívüli módszerek egyikeként szakmai vezetéssel megtekintettük az Janus Pannonius Múzeum Várostörténeti Múzeumának gyűjteményét Gál Éva muzeológus szakmai vezetésével. Fakultatív program keretében Majdán János vezetésével néhányan meglátogatták a Zsolnay Kulturális Negyed kiállításait.

Bartha Éva